

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 1Cdo/179/2017
Identifikačné číslo spisu: 87142022
Dátum vydania rozhodnutia: 26.09.2018
Meno a priezvisko: JUDr. Ján Šikuta
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2018:87142022.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobkýň 1/ U. bývajúcej v N. a 2/ I., bývajúcej v N., obe zastúpené JUDr. Karolom Pudlákcom, advokátom so sídlom v Poprade, Štefánikova 98/70, proti žalovaným 1/ K., bývajúcemu v N./6, 2/ S., bývajúcej v N., 3/ ČSOB Poist'ovňa, a.s., so sídlom v Bratislave, Žižkova 11, IČO: 31 325 416, o ochranu osobnosti a náhradu nemajetkovej ujmy, vedenej na Okresnom súde Poprad pod sp. zn. 12 C 36/2014, o dovolaní žalovanej 3/ proti rozsudku Krajského súdu v Prešove z 21. septembra 2016, sp. zn. 6 Co 230/2015, takto

rozhodol:

I. Dovolanie o d m i e t a.

II. Žalobcovia 1/, 2/ majú právo na náhradu trov dovolacieho konania.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Poprad (ďalej aj „súd prvej inštancie“) rozsudkom zo dňa 11. marca 2015, č. k. 12 C 36/2014-83 uložil povinnosť žalovaným 1/, 2/, 3/ solidárne zaplatiť každej zo žalobkýň sumu 12.500,- Eur ako náhradu nemajetkovej ujmy za zásah do osobnostných práv, ako aj im nahradiť trovy konania v sume 497,- Eur do 3 dní od právoplatnosti rozsudku a vo zvyšku žalobu zamietol. Súd prvej inštancie vychádzal z názoru, že návrh žalobkýň je čo do základu dôvodný, keď tieto ako manželka a dcéra nebohého K., boli aktívne legitimované na podanie žaloby. Jeho smrť pri dopravnej nehode, ktorú títo rodinní príslušníci nezavinili, je neoprávneným zásahom do práva fyzickej osoby na súkromný a rodinný život, súčasťou ktorého podľa § 11 Občianskeho zákonníka (ďalej aj „OZ“) je rodinný život spočívajúci v udržiavaní a rozvíjaní vzájomných citových, morálnych a sociálnych väzieb medzi najbližšími osobami, a konanie, ktoré spôsobilo násilné pretrhnutie týchto väzieb, je konaním nesúcim znaky neoprávneného zásahu do chránených osobnostných práv pozostalých členov rodiny. Toto konštatovanie vyplýva z ustálenej judikatúry Najvyššieho súdu Slovenskej republiky. Na základe ustáleného skutkového stavu súd prvej inštancie mal za to, že je daná pasívna legitimácia všetkých troch žalovaných. Žalovaný 1/ zodpovedá za ujmu, pretože ju sám spôsobil svojim protiprávnym konaním, čo nepochybne vyplýva z trestného rozsudku Okresného súdu Poprad. Tiež poukázal na judikatúru Najvyššieho súdu SR ako aj Ústavného súdu SR. Doplnil, že pokiaľ je na mieste analogické použitie § 420 ods. 2 Občianskeho zákonníka pri určení, či zodpovednosť za zásah do osobnostných práv nesie fyzická osoba

bezprostredne konajúca alebo právnická osoba, za ktorú fyzická osoba konala v rámci výkonu činnosti, ktorými bola poverená touto právnickou osobou, je rovnako na mieste analogické použitie § 427 ods. 2 Občianskeho zákonníka pri určení subjektu zodpovedného za zásah do osobnostných práv, ktorý bol spôsobený prevádzkou dopravných prostriedkov. Konštatoval, že tak, ako podľa okolností konkrétneho prípadu zodpovedá za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla prevádzkovateľ vozidla poškodenému, zodpovedá tento prevádzkovateľ aj za nemajetkovú ujmu spôsobenú na chránených osobnostných právach fyzickej osobe. Bola teda daná zodpovednosť žalovanej 2/ ako prevádzkovateľky osobného motorového vozidla, ktorým bola spôsobená škoda. Pokračoval, že účelom poistenia za škody spôsobené prevádzkou dopravných prostriedkov je zmierniť dôsledky škôd, ku ktorým došlo v súvislosti s touto prevádzkou. Usmrtenie pri dopravnej nehode je najzávažnejším dôsledkom takejto udalosti a usmrtienie pri dopravnej nehode vyvoláva nielen občianskoprávnu zodpovednosť za škodu ale aj občianskoprávnu zodpovednosť za neoprávnený zásah do osobnostných práv. Aj táto zodpovednosť musí byť predmetom občianskoprávneho poistného krytia. Zastáva názor, že je potrebné pojem škoda pre účely zákona č. 381/2001 Z.z. o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla (ďalej aj „zákon o povinnom zmluvnom poistení“ alebo „ZoPZP“), vychádzajú tiež z rozhodnutia Európskeho súdneho dvora č. C-22/12 a príslušných nariadení a smerníc interpretovať rozširujúco tak, že doň patrí aj náhrada nemajetkovej ujmy za zásah do osobnostných práv pozostalých s právom pozostalých domáhať sa poistného krytia. Takýto výklad je výkladom intra legem, nanajvýš rozširujúcim výkladom § 4 ZoPZP a nie je možné ho pokladať za výklad contra legem, či už v ponímaní Súdneho dvora Európskej Únie, európskej legislatívy, Ústavy Slovenskej republiky alebo slovenského právneho poriadku. Doslovný gramatický výklad § 4 zákona, na ktorý sa odvoláva žalovaná 3/, nie je v danom prípade náležitý. Súd prvej inštancie nepovažoval za právne významné konštatovanie poisťovne, že zákonodarná iniciatíva, ktorá mala v novelizácii zákona o povinnom zmluvnom poistení zahrnúť likvidáciu aj nemajetkovej ujmy, nebola zavíšená prijatím zákona. Ak do zákona o povinnom zmluvnom poistení boli prebraté smernice Európskej Únie a Rady o poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorových vozidiel, ktoré predpisy používajú pojmy osobnej ujmy a škody na majetku, teda majetkovú aj nemajetkovú ujmu, javí sa nelogickým, aby špeciálny právny predpis, do ktorého boli tieto európske normy inkorporované, dané pojmy definoval neprímerane zužujúco. Pretože zákon o povinnom zmluvnom poistení ukladá pod hrozbou sankcie povinnosť vodičovi, resp. prevádzkovateľovi motorového vozidla uzavrieť poistnú zmluvu pre minimálnu výšku poistného krytia, stanoveného Európskou legislatívou, má legitímne očakávanie, že v prípade vzniku poistnej udalosti všetky ujmy tak materiálnej povahy ako aj ujmy vzniknuté pôsobením na telesnú a duchovnú integritu poškodených, budú odškodnené z povinného zmluvného poistenia. Podľa názoru súdu prvej inštancie je týmto daná pasívna legitimácia aj žalovanej 3/, u ktorej bol prevádzkovateľ motorového vozidla poistený. Súd pri úvahe o primeranosti nemajetkovej ujmy ako zadosťučinenia vychádzal z celkovej povahy aj z jednotlivých okolností konkrétneho prípadu, ako intenzita, spôsob neoprávneného zásahu k charakteru a rozsahu zasiahnutej hodnoty osobnosti, veku postihnutých osôb, následky. Mal za nepochybné, že žalobkyne 1/, 2/ ako manželka a dcéra mali usporiadaný a blízky rodinný vzťah s nebohým. Mali spoločné plány tak na úseku chodu rodiny, pracovných a voľnočasových aktivít ako aj výchovy, resp. spolupôsobenia na výchove vnučky. S jeho stratou sa stále nedokázali vnútorne vysporiadať ani pri poskytnutej pomoci kvalifikovanej osoby psychiatra. Odškodnenie by však nemalo predstavovať neprímeranú finančnú náhradu a jeho cieľom nie je zabezpečenie náhrady príjmov alebo zdroja obživy, ale satisfakcia, pričom pri priznaní nemajetkovej ujmy súd prihliadol tiež k rozhodovacej činnosti súdov. Neuznal dôvodnú obranu žalovaných 1/, 2/, poukazujúcich na spoluzavinenie poškodeného, pretože skutočnosť požitia alkoholu poškodeným, aj keď by bola preukázaná, nemala žiadnu príčinnú súvislosť so škodovou udalosťou a v trestnom konaní nebola ani konštatovaná tak v súvislosti so zavinením páchatela, ako aj pri ukladaní trestu. V prevyšujúcej časti návrh zamietol ako nedôvodný. O trovách konania súd prvej inštancie rozhodol podľa § 142 ods. 3 O.s.p.

2. Na odvolanie žalovaných 1/ až 3/ proti výroku, ktorým súd žalobe vyhovel, Krajský súd v Prešove (ďalej aj „odvolací súd“) rozsudkom z 21. septembra 2016, sp. zn. 6 Co 230/2015 rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil a žalovaným uložil povinnosť zaplatiť náhradu trov konania. Odvolací súd vychádzal z toho, že po rozsudku súdneho dvora vo veci Hassová C-22/12 by nemali byť pochybnosti o tom, že ak vnútroštátne právo priznáva právo na náhradu nemajetkovej ujmy pri usmrtení osoby prevádzkou

motorového vozidla, tak že štát musí zabezpečiť právnu úpravu o poistnom krytí takejto ujmy. Poukázal aj na rozhodnutie ESD C-277/12 vo veci Drozdovs, podľa ktorého toto poistné krytie štáty nesmú limitovať pod 1.000.000,- Eur v prípade jedného škodového nároku. Vyjadril presvedčenie, že slovenský právny poriadok priznáva pozostalým za zásah do súkromia usmrtením blízkeho človeka náhradu nemajetkovej ujmy, keď usmrtenie osoby, ktorá je blízka je jednoznačne zásahom do súkromného života blízkych osôb. Z hľadiska gramatického výkladu odvolací súd považoval za dôležité, že § 4 ods. 2 písm. a/ ZoPZP upravuje škodu na zdraví vo všetkých jej zložkách, keď zákonodarca explicitne nevypočítal poistné krytie len niektorej zložky škody na zdraví, napr. bolestné, stratu na zárobku, vecnú škodu a pod. Zakotvením poistného krytia nielen niektorej zložky škody na zdraví opodstatňuje názor, že pod škodou na zdraví treba zaradiť všetky jej zložky tak v rovine majetkovej, ako aj nemajetkovej. Zmysel a cieľ celého poistenia rizikových vzťahov spojených s prevádzkou motorových vozidiel podporuje aj teleologický výklad, pričom odvolací súd nevidel dôvod presúvať bremeno, ktoré majú znášať pri najrizikovejších spoločenských vzťahoch poisťovne, na plecia častokrát nesolventných osôb a tým vystavovať ekonomickému tlaku a právnej neistote poistené osoby a pri nevyhnutnosti aj dotknuté obeť. Odvolací súd poukázal na požiadavku striktného výkladu, pokiaľ ide o vylúčenie poistného krytia na rozsudok ESD C-22/12 článok 34, podľa ktorého „obmedzenie poistného krytia je možné iba vo výnimočných prípadoch, podľa názoru Komisie je potrebné prijať v tejto oblasti striktný výklad práva, a nie je možné pripustiť ľubovoľné rozširovanie prípadov, v ktorých bude dochádzať k obmedzeniu rozsahu poistného krytia“. Mal za to, že ustanovením § 4 ods. 1 a 2 ZoPZP sa do slovenského právneho poriadku implementovali ustanovenia smernice Rady 72/166/EHS o aproximácii právnych predpisov členských štátov, týkajúcich sa poistenia zodpovednosti za škodu spôsobenú motorovými vozidlami a kontroly plnenia povinnosti poistenia tejto zodpovednosti, ako aj druhej smernice Rady 84/5/EHS o aproximácii právnych predpisov členských štátov týkajúcich sa poistenia zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorových vozidiel (v súčasnosti kodifikované v spoločnej smernici č. 2009/103/ES o poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorových vozidiel a kontrole plnenia tejto povinnosti). Odvolací súd poukázal na ustálenú judikatúru Súdneho dvora, podľa ktorej sa musia vnútroštátne ustanovenia v konaní vo veci samej v čo najväčšej miere vykladať a uplatňovať v súlade so smernicami. Vnútroštátne súdy teda musia vnútroštátne právo v najväčšej možnej miere vykladať v zmysle znenia a účelu smernice, aby bol dosiahnutý výsledok, ku ktorému táto smernica smeruje (napr. rozsudok SD z 25. apríla 2013, C-81/12, Asociația ACCEPT proti Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării, ods. 71). Vyžaduje sa, aby vnútroštátne súdy urobili všetko, čo je v ich právomoci, berúc do úvahy celé vnútroštátne právo a uplatniac ich výkladové metódy, s cieľom zaručiť úplnú účinnosť predmetnej smernice a dospieť k riešeniu, ktoré je v súlade s účelom sledovaným smernicou (rozsudok SD z 24. januára 2012, C-282/10, Maribel Domínguez proti Centre informatique du Centre Ouest Atlantique a Préfet de la région Centre, ods. 27). Pre súdy Slovenskej republiky vyplýva povinnosť, aby pri výklade ustanovení ZoPZP v čo najväčšej možnej miere vzali do úvahy znenie a účel tých ustanovení smernice, na ktorých implementáciu bolo toto ustanovenie do nášho právneho poriadku zavedené, aby zaručili tejto smernici úplnú účinnosť. Uzavrel, že § 4 ods. 2 písm. a/ ZoPZP treba vyložiť tak, že poistenie zodpovednosti kryje, za splnenia ostatných podmienok, aj nároky pozostalých na náhradu nemajetkovej ujmy podľa § 13 ods. 2 Občianskeho zákonníka a pozostalí ako poškodení môžu tieto nároky v zmysle § 15 ods. 1 zákona uplatniť priamo proti poisťovateľovi, a to rovnako ako všetky ostatné nároky na náhradu škody. Žalobkyne 1/, 2/ preto majú nárok na náhradu nemajetkovej ujmy voči žalovaným 1/, 2/, ktorá ujma je krytá v zmysle § 4 ods. 2 a 4 ZoPZP poistením zodpovednosti za škodu u žalovaného 3/. Pokiaľ ide o odvolacie námietky žalovaných 1/ až 3/, týkajúce sa výšky priznanej náhrady nemajetkovej ujmy, vychádzal zo skutkového stavu a dôvodov tak, ako ich zistil a vysvetlil súd prvej inštancie, pričom nebolo možné opomenúť fakt, že išlo o náhle, nečakané úmrtie osoby z najužšieho rodinného okruhu, osoby, ktorá sa spolu so žalobkyňou 1/ podieľala na výchove, starostlivosti o žalobkyňu 2/ od jej narodenia, následkom čoho bolo medzi otcom a dcérou vytvorené silné citové puto. Za daného stavu odvolací súd považoval výšku náhrady nemajetkovej ujmy v sume 12.500,- Eur každej žalobkyňi za primeranú.

3. Proti rozsudku odvolacieho súdu podala žalovaná 3/ dovolanie, prípustnosť ktorého vyvodzuje z § 421 ods. 1 písm. a/ a c/ CSP a to, že rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, ako

aj je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne, keď súdy oboch inštancií dospeli k záveru, že nemajetková ujma pozostalých po obetiach dopravných nehôd spadá pod rozsah krytia podľa povinného zmluvného poistenia zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla podľa zákona o povinnom zmluvnom poistení (ZoPZP). Poukázala na to, že vo veci nedostatku pasívnej legitimácie poisťovní boli vydané viaceré rozhodnutia Najvyššieho súdu SR (ďalej len „NS SR“), a to sp. zn. 3 Cdo 301/2012, 4 Cdo 168/2009, 4 Cdo 139/2011, v ktorých bol konštatovaný nedostatok pasívnej legitimácie poisťovní v sporoch o ochranu osobnosti s finančným odškodnením nemajetkovej ujmy, ktorých nároky boli uplatnené podľa ZoPZP. Správnosť tohto názoru nezmenilo ani rozhodnutie Európskeho súdneho dvora vo veci Haasová, keď pri aplikácii § 4 ods. 2 písm. a/ ZoPZP nestačí vychádzať len zo samotného znenia tohto ustanovenia, ale ho treba vykladať v jednote s ustanoveniami, na ktoré nadväzuje. Podľa § 4 ods. 1 ZoPZP má poistený z poistenia zodpovednosti právo, aby poisťovateľ za neho nahradil poškodenému uplatnené preukázané nároky; platná legislatíva a ani právna teória neoznačuje osobu, ktorej osobnostné práva boli porušené za „poškodenú osobu“. Tiež v § 2 písm. g/ ZoPZP sa uvádza, že poškodeným je ten, kto utrpel prevádzkou motorového vozidla škodu a má nárok na náhradu škody, ale nie nemajetkovej ujmy, podľa tohto zákona. Obdobne aj v § 2 písm. i/ tohto zákona sa poistnou udalosťou rozumie vznik povinnosti poisťovateľa alebo kancelárie nahradit' vzniknutú škodu, nie nemajetkovú ujmu. So zreteľom na uvedené zákonné ustanovenia nemožno dospieť k inému záveru, ako k tomu, že povinným zmluvným poistením zodpovednosti za škodu je krytá výlučne škoda, nie nemajetková ujma za zásah do osobnostných práv poškodených osôb v zmysle § 13 Občianskeho zákonníka. Dovolateľka namietala, že jej povinnosť na plnenie z povinného zmluvného poistenia zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla sa nevzťahuje na nárok na náhradu nemajetkovej ujmy vyplývajúci z § 13 ods. 2 Občianskeho zákonníka a teda nie je ani v tomto konaní o tomto nároku pasívne legitimovaná. Článok 3 ods. 1 smernice Rady 72/166/EHS z 24. apríla 1972 o aproximácii právnych predpisov členských štátov, týkajúcich sa poistenia zodpovednosti za škodu spôsobenú motorovými vozidlami a kontroly plnenia povinnosti poistenia tejto zodpovednosti (ďalej len „Prvá smernica“), článok 1 ods. 1 a 2 druhej smernice Rady 84/5/EHS z 30. decembra 1983 a doplnenej smernicou Európskeho parlamentu a Rady 2005/14/ES z 11. mája 2005 (ďalej len „Druhá smernica“) a článok 1 prvý oddiel tretej smernice Rady 90/232/EHS zo 14. mája 1990 (ďalej len „Tretia smernica“) sa majú vykladať v tom zmysle, že povinné poistenie zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla má pokrývať aj náhradu nemajetkovej ujmy spôsobenej blízkym osobám obetí usmrtených pri dopravnej nehode, ak jej náhradu na základe zodpovednosti poisteného za škodu upravuje vnútroštátne právo uplatniteľné v spore vo veci samej. Súdny dvor Európskej únie (ďalej aj „ESD“) v rozsudku nevyložil, či v rámci posudzovanej vnútroštátnej právnej úpravy poistného krytia povinného zmluvného poistenia je zahrnutá aj náhrada nemajetkovej ujmy spôsobená blízkym osobám obetí usmrtených pri dopravnej nehode alebo nie je. Preto ani nijakým spôsobom nespochybnil závery doterajšej judikatúry aplikujúcej vnútroštátne právo, v zmysle ktorej takáto náhrada nemajetkovej ujmy nespadá do povinného zmluvného poistenia. ESD len uviedol, ako by mala úprava tejto otázky vo vnútroštátnom práve v súlade s komunitárnou úpravou vyzeráť. Pokiaľ ide o tzv. „eurokonformný výklad“ škody na zdraví a odvoláva sa pritom na odporúčacie rozhodnutie Európskeho súdneho dvora (ESD) vo veci Haasová, dovolateľka je názoru, že ani ESD vo veci nerozhodol a ani meritórne rozhodnúť nemohol o tom, že takáto nemajetková ujma je v Slovenskej republike krytá povinným zmluvným poistením. Žiadny súd totiž nemôže priznať tzv. motorovým smerniciam priamy účinok, hoci smernice majú špeciálne postavenie v rámci komunitárneho práva spoločenstva a sú záväzné pre členské štáty Spoločenstva, ktorým sú určené, a to vzhľadom na výsledok, ktorý sa má dosiahnuť s tým, že voľba foriem a metód sa ponecháva na orgány členského štátu. Smernica je vždy adresovaná členským štátom a nezaväzuje a nezakladá priamo práva a povinnosti fyzickým a právnickým osobám v konkrétnych sporoch, pričom sa vyžaduje jej transpozícia do vnútroštátneho práva formou aktu členského štátu. To znamená, že ESD vo veci Haasová mohol adresovať a aj adresoval svoje odporúčacie rozhodnutie len nášmu štátu de lege ferenda, ale v žiadnom prípade nebol konečným adresátom súd pri rozhodovaní o práve fyzických a právnických osôb. Dovolateľka navrhla napadnutý rozsudok odvolacieho súdu zmeniť tak, že žalobu proti žalovanej 3/ zameiata, a žalobcom uložiť povinnosť jej nahradit' trovy konania.

4. Žalobkyne 1/, 2/ navrhli dovolanie žalovanej 3/ ako nedôvodné odmietnuť.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 a 2 CSP), v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) dospel k záveru, že dovolanie treba odmietnuť z nasledovných dôvodov.

6. V danom prípade bolo dovolanie podané po 1. júli 2016, kedy nadobudol účinnosť nový civilný procesný kódex. Aj za účinnosti CSP treba dovolanie považovať za mimoriadny opravný prostriedok, ktorý má v systéme opravných prostriedkov civilného sporového konania osobitné postavenie. Dovolanie aj podľa novej právnej úpravy nie je „ďalším odvolaním“ a dovolací súd nesmie byť vnímaný procesnými stranami ani samotným dovolacím súdom ako tretia inštancia, v rámci konania ktorej by bolo možné preskúmať akékoľvek rozhodnutie odvolacieho súdu (porovnaj sp. zn. 1 Cdo 113/2012, 2 Cdo 132/2013, 3 Cdo 18/2013, 4 Cdo 280/2013, 5 Cdo 275/2013, 6 Cdo 107/2012 a 7 Cdo 92/2012).

7. Už v rozhodnutiach vydaných do 30. júna 2016 najvyšší súd opakovane vyjadril záver aktuálny aj v súčasnosti, v zmysle ktorého právo na súdnu ochranu nie je absolútne a v záujme zaistenia právnej istoty a riadneho výkonu spravodlivosti podlieha určitým obmedzeniam. Toto právo, súčasťou ktorého je tiež právo domôcť sa na opravnom súde nápravy chýb a nedostatkov v konaní a rozhodovaní súdu nižšej inštancie, sa v civilnom sporovom konaní zaručuje len vtedy, ak sú splnené všetky procesné podmienky, za splnenia ktorých môže súd konať a rozhodnúť o veci samej. Platí to pre všetky štádiá konania, vrátane dovolacieho konania (1 Cdo 6/2014, 3 Cdo 357/2015, 4 Cdo 1176/2015, 5 Cdo 255/2014, 8 Cdo 400/2015). Otázka posúdenia, či sú, alebo nie sú splnené podmienky, za ktorých sa môže uskutočniť dovolacie konanie, patrí do výlučnej právomoci dovolacieho súdu.

8. O všetkých mimoriadnych opravných prostriedkoch platí, že narušenie princípu právnej istoty strán, ktorých právna vec bola právoplatne skončená meritórnym rozhodnutím predstavujúcim res iudicata, musí byť vyvážené sprísnenými podmienkami prípustnosti. Právnu úpravu dovolania a dovolacieho konania, ktorá stanovuje podmienky, za ktorých môže byť výnimočne prelomená záväznosť už právoplatného rozhodnutia, nemožno interpretovať rozširujúco; namiesto je tu skôr reštriktívny výklad (3 Cdo 319/2013, 1 Cdo 348/2013, 3 Cdo 357/2016, 3 ECdo 154/2013, 3 Cdo 208/2014).

9. Naďalej je tiež plne opodstatnené konštatovanie, že ak by najvyšší súd bez ohľadu na neprípustnosť dovolania pristúpil k posúdeniu vecnej správnosti rozhodnutia odvolacieho súdu a na tom základe ho prípadne zrušil, porušil by základné právo na súdnu ochranu toho, kto stojí na opačnej procesnej strane (pozri rozhodnutie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. II. ÚS 172/03).

10. Naznačenej mimoriadnej povahe dovolania zodpovedá aj právna úprava jeho prípustnosti. V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, len ak to zákon pripúšťa. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie úspešne napadnúť dovolaním. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a § 421 CSP. V danom prípade je v dovolaní uplatnený dovolací dôvod v zmysle § 421 CSP.

11. Podľa § 421 ods. 1 CSP je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, a/ pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, b/ ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo c/ je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne.

12. Dovolanie prípustné podľa § 421 CSP možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia (§ 432 ods. 2 CSP).

13. Dovolací súd je dovolacími dôvodmi viazaný (§ 440 CSP). Dovolacím dôvodom je nesprávnosť vytýkaná v dovolaní (porovnaj § 428 CSP). Pokiaľ nemá dovolanie vykazovať nedostatky, ktoré v konečnom dôsledku vedú k jeho odmietnutiu podľa § 447 písm. f/ CSP, je procesnou povinnosťou dovolať vysvetliť v dovolaní, z čoho vyvodzuje prípustnosť dovolania a označiť v dovolaní náležitým spôsobom dovolací dôvod (§ 420 alebo § 421 CSP v spojení s § 431 ods. 1 CSP a § 432 ods. 1 CSP). V dôsledku spomenutej viazanosti dovolací súd neprejednáva dovolanie nad rozsah, ktorý dovolať vymedzil v dovolaní uplatneným dôvodom prípustnosti dovolania.

14. V dovolaní, ktorého prípustnosť sa vyvodzuje z § 421 ods. 1 písm. a/ CSP, by mal dovolať a/ konkretizovať právnu otázku riešenú odvolacím súdom a uviesť, ako ju riešil odvolací súd, b/ vysvetliť a označením rozhodnutia najvyššieho súdu doložiť, v čom sa riešenie právnej otázky odvolacím súdom odklonilo od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, c/ uviesť, ako by mala byť táto otázka správne riešená. Samotné polemizovanie dovolať s právnymi názormi odvolacieho súdu, prosté spochybňovanie správnosti jeho rozhodnutia alebo kritika toho, ako odvolací súd pristupoval k riešeniu právnej otázky významovo nezodpovedajú kritériu uvedenému v § 421 ods. 1 písm. a/ CSP.

15. Pokiaľ dovolať v takom dovolaní nevymedzí právnu otázku a neoznačí ustálenú súdnu prax dovolacieho súdu, od ktorej sa podľa jeho názoru odvolací súd odklonil, dovolací súd nemôže svoje rozhodnutie založiť na domnienkach a predpokladoch o tom, ktorú otázku a ktorý judikát, stanovisko alebo rozhodnutie mal dovolať na mysli. V prípade absencie uvedeného dovolací súd nemôže pristúpiť ani k posudzovaniu všetkých procesnoprávných a hmotnoprávných otázok, ktoré pred ním riešil prvoinštančný a odvolací súd a v súvislosti s tým ani vyhľadávať všetky do úvahy prichádzajúce rozhodnutia dovolacieho súdu, ktoré sa týkajú danej problematiky. V opačnom prípade by uskutočnil dovolací súd prieskum priečiaci sa nielen všeobecne novej koncepcii právnej úpravy dovolania a dovolacieho konania zvolenej v CSP, ale aj konkrétne cieľu sledovanému ustanovením § 421 ods. 1 CSP (pozri Števec M., Ficová S., Baricová J., Mesiarkinová S., Bajánková J., Tomašovič M. a kol., Civilný sporový poriadok, Komentár, Praha: C. H. BECK, str.1382 a rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 3 Cdo 6/2017, sp. zn. 3 Cdo 28/2017).

16. Preto dovolací súd najskôr riešil otázku prípustnosti dovolania z dôvodu § 421 ods. 1 písm. a/ CSP, teda, či dovolať jasne vymedzil konkrétny, zákon predpokladaný dovolací dôvod, či presne uviedol, ktorý konkrétny judikát uverejnený v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky, resp. rozhodnutie dovolacieho súdu ustálené v jeho rozhodovacej praxi nerešpektoval odvolací súd vo svojom rozhodnutí. Tento dôvod prípustnosti sa musí viazať na konkrétnu ustálenú rozhodovaciu prax najvyššieho súdu, ktorá nebola rešpektovaná zo strany odvolacieho súdu, a to v tom, že odvolací súd zaujal iný právny záver, než aký v konkrétnej právnej otázke zaujal najvyšší súd. Totiž jednotnou interpretáciou zákona sa zabezpečuje jednota uplatnenia právnej úpravy v rovnakých prípadoch, zvyšuje sa právna istota a subjektom práva sa umožňuje predvídať postup súdu, ktorý právna norma ukladá alebo predvída.

17. Dovolací súd preskúmaním obsahu dovolania zistil, že dovolaťka si splnila túto povinnosť, uviedla konkrétne rozhodnutia dovolacieho súdu, od ktorých sa odvolací súd odchyľil, a to rozhodnutia sp. zn. 4 Cdo 168/2009 z 20. apríla 2011 a sp. zn. 3 Cdo 301/2012 z 31. marca 2016 ako aj 4 Cdo 139/2011. Zároveň aj uviedla, v čom sa odvolací súd v prejednávanej veci odchyľil od ustálenej súdnej praxe dovolacieho súdu.

18. Pre posúdenie veci je zásadnou otázkou, či náhrada nemajetkovej ujmy v peniazoch, ako jedna z foriem satisfakcie za neoprávnený zásah do života a zdravia fyzickej osoby, je nárokom krytým poistením zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla, resp. otázkou pasívnej legítimácie poisťovne, ktorou sa už iné senáty Najvyššieho súdu Slovenskej republiky v kontinuálnej jednotnej rozhodovacej línii zaoberali.

19. Dovolací súd preto konštatuje, že doposiaľ sa jeho rozhodovacia prax v danej veci vyvíjala nasledovne.

20. Senát 4 C dovolacieho súdu v uznesení z 20. apríla 2011, sp. zn. 4 Cdo 168/2009 dospel k záveru, že podľa v tom čase platnej právnej úpravy možno nemajetkovú ujmu za zásah do osobnostných práv usmrtením blízkej osoby uplatňovať len mimo rámec inštitútu zodpovednosti za škodu, t. j. podľa § 11 a nasl. OZ, a teda povinnosť poisťovne na plnenie z povinného zmluvného poistenia zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla sa nevzťahuje na právo na náhradu nemajetkovej ujmy vyplývajúce z ustanovenia § 13 ods. 2 OZ.

21. Senát 3 C dovolacieho súdu v uznesení z 31. marca 2016, sp. zn. 3 Cdo 301/2012 konštatoval nedostatok pasívnej legitímácie poisťovne, pričom poukázal na výklad ustanovenia § 4 ods. 2 písm. a/ ZoPZP, v zmysle ktorého plnenie z povinného zmluvného poistenia zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla sa nevzťahuje na nárok navrhovateľov na náhradu nemajetkovej ujmy vyplývajúcej z § 13 ods. 2 OZ. Senát 3 C nezistil dôvod na odlišný výklad § 4 ods. 2 písm. a/ ZoPZP ani po rozhodnutí ESD vo veci C-22/12. ESD totiž v rozsudku nevyložil, či v rámci posudzovanej vnútroštátnej právnej úpravy poistného krytia povinného zmluvného poistenia je zahrnutá aj náhrada nemajetkovej ujmy spôsobená blízkym osobám obetí usmrtených pri dopravnej nehode. Preto ani nijakým spôsobom nespochybnil závery doterajšej judikatúry aplikujúcej vnútroštátne právo, v zmysle ktorej takáto náhrada nemajetkovej ujmy nespadá do povinného zmluvného poistenia. Podľa neho ESD iba uviedol, ako by mala úprava tejto otázky vo vnútroštátnom práve v súlade s komunitárnou úpravou vyzeráť. Keďže slovenské právo neupravuje takúto náhradu nemajetkovej ujmy spôsobenej obetiam usmrteným pri dopravných nehodách v rámci úpravy zodpovednosti poisteného za škodu, nie je potrebné, aby tento nárok bol v zmysle rozsudku zahrnutý v poistnom krytí z povinného zmluvného poistenia.

22. Neskôr senát 6 C dovolacieho súdu v čase nasledujúcom po rozhodnutiach sp. zn. 4 Cdo 168/2009 a 3 Cdo 301/2012, rozsudkom zo dňa 31. júla 2017, sp. zn. 6 MCdo 1/2016 zamietol mimoriadne dovolanie generálneho prokurátora, ktoré podal na podnet žalovanej 2/ (v tam prejednávanej veci bola žalovanou 2/ KOOPERATIVA poisťovňa, a.s., Vienna Insurance Group). Pokiaľ ide o právnu otázku pasívnej legitímácie v konaní o obdobnej veci, vychádzal z toho, že v prejednávanej veci spornú otázku už riešil Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej aj „ústavný súd“). Ten nielenže už vo viacerých ním posudzovaných veciach odmietol sťažnosti poisťovní namietajúcich porušenie svojich základných práv rozhodnutiami všeobecných súdov, ustáľujúcimi krytie aj nemajetkovej ujmy pozostalých poistením podľa ZoPZP, ale dokonca pri rozhodovaní vo veci sťažovateľky totožnej s podnecovateľkou mimoriadneho dovolania v prejednávanej veci v rámci odôvodnenia uznesenia z 11. októbra 2016 sp. zn. III. ÚS 666/2016 uzavrel, že „...pojem „škoda“ použitý v zákone č. 381/2001 Z.z. o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla je ústavne konformným spôsobom interpretovateľný extenzívne tak, že zahŕňa aj nemajetkovú ujmu podľa ustanovení Občianskeho zákonníka o ochrane osobnosti, s cieľom maximálnej možnej miery rešpektovania cieľov relevantnej únijnej regulácie.“ Tento záver senát 6 C považoval za záväzný, pokiaľ ide o krytie nárokov pozostalých po obetiach dopravných nehôd na náhradu nemajetkovej ujmy povinným zmluvným poistením zodpovednosti za škodu a pasívnej legitímácie povinných zmluvných poisťovní v konaniach o náhradu nemajetkovej ujmy pred všeobecnými súdmi. Pojem „škoda“ v tejto súvislosti vyložil extenzívne v tom zmysle, že zahŕňa aj nemajetkovú ujmu, ktorej náhrada patrí pozostalým po blízkej osobe, usmrtenej pri dopravnej nehode v súvislosti s prevádzkou motorového vozidla z titulu občianskoprávnej zodpovednosti za zásah do osobnostných práv, spočívajúci v zásahu do ich práva na súkromný a rodinný život. Pokiaľ podľa súdnej praxe usmrtenie pri dopravnej nehode vyvoláva nielen občianskoprávnu zodpovednosť za škodu, ale aj občianskoprávnu zodpovednosť za neoprávnený zásah do osobnostných práv, musí byť aj táto zodpovednosť predmetom poistného krytia. Zdôraznil, že pre účely ZoPZP treba vychádzať z chápania pojmu „škoda“ v komunitárnom práve, keď predmetný zákon bol výsledkom transpozície smerníc Európskej únie, ktoré boli nahradené Smernicou Európskeho parlamentu a Rady 2009/103/ES zo 16. septembra 2009 o poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorových vozidiel a o kontrole plnenia povinnosti poistenia tejto zodpovednosti. Hoci smernica síce nedefinuje pojem škoda, ale z jej textu je zrejmé, že pod týmto pojmom rozumie osobnú ujmu a škodu na majetku, resp. používa slovné spojenie utrpenie „ujmy alebo

škody“, či používa termíny „akákoľvek ujma alebo škoda“ alebo „akákoľvek škoda“. Komunitárne právo chápe škodu ako majetkovú aj nemajetkovú ujmu, resp. za ujmu považuje škodu majetkovú aj nemajetkovú (rozsudok ESD zo 6. mája 2010 vo veci C-63/09 Axel Walz proti Clickair SA).

23. Následne senát 6 C dovolacieho súdu v rozhodnutiach zo dňa 27. februára 2017, sp. zn. 6 Cdo 143/2017 a sp. zn. 6 Cdo 206/2017, odmietol dovolania dovolateľky KOOPERATIVA poisťovňa, a.s., Vienna Insurance Group v obdobných veciach, ako je vec prejednávaná z obdobných dôvodov, ako vo vyššie spomenutej veci sp. zn. 6 MCdo 1/2016, a to z dôvodov, že za ustálenú rozhodovaciu prax dovolacieho súdu v riešení otázky pasívnej legitimácie poisťovne v spore o náhradu nemajetkovej ujmy pozostalých obete dopravnej nehody spôsobenej prevádzkou motorového vozidla, je potrebné považovať rozhodnutie ESD C-22/12 vo veci Haasová, ako aj Ústavného súdu Slovenskej republiky, sp. zn. I. ÚS 474/2016 a rozhodnutia, na ktoré toto rozhodnutie odkazuje, napr. III. ÚS 646/2015, I. ÚS 206/2015, ako aj už spomenuté rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 6 MCdo 1/2016. Touto ustálenou praxou bol zároveň prekonaný právny názor uvedený v rozhodnutiach Najvyššieho súdu SR sp. zn. 4 Cdo 168/2009 a sp. zn. 3 Cdo 301/2012, na ktoré poukazovala dovolateľka.

24. Dovolací súd pre úplnosť uvádza, že ustanovenie § 48 CSP dopadá na prípady, v ktorých trojčlenný senát najvyššieho súdu dospeje k záveru, že je dôvod na odklon od ustálenej rozhodovacej praxe najvyššieho súdu (stanovísk alebo rozhodnutí uverejnených v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky), alebo na zmenu právneho názoru vyjadreného v skoršom rozhodnutí trojčlenného senátu najvyššieho súdu, alebo na odklon od právneho názoru vyjadreného v rozhodnutí veľkého senátu. Pokiaľ trojčlenný senát dospeje k záveru, že tieto dôvody nie sú dané, vec nepostúpi veľkému senátu najvyššieho súdu (Rozhodnutie 17, Zbierka stanovísk NS a súdov SR 3/2017).

25. Vzhľadom na všetko vyššie uvedené odvolací súd dospel k názoru, že prejednávaná právna otázka bola dovolacím súdom vyriešená v takej miere, že tento dospel k ustálenej súdnej praxi. Touto ustálenou praxou bol zároveň prekonaný právny názor uvedený v rozhodnutiach Najvyššieho súdu SR, sp. zn. 4 Cdo 168/2009 a sp. zn. 3 Cdo 301/2012, na ktoré poukazovala dovolateľka. Nebol preto splnený predpoklad prípustnosti dovolania v zmysle § 421 ods. 1 písm. a/ CSP, teda, že by rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu.

26. Z uvedených dôvodov preto dovolací súd ani nepostúpil vec na prejednanie veľkému senátu (§ 48 CSP), keď dospel k záveru, že dôvody na postúpenie veci nie sú dané.

27. Predpoklad prípustnosti dovolania nebol daný ani pokiaľ ide o dôvod podľa § 421 ods. 1 písm. c/ CSP, teda, že rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne.

28. Z hľadiska prípustnosti dovolania v zmysle § 421 ods. 1 písm. c/ CSP je relevantná právna otázka, pri riešení ktorej sa v rozhodovacej praxi vyskytla nejednotnosť navonok prejavovaná v prijatí odlišných právnych názorov, teda ide o otázku, ktorú už dovolací súd riešil, avšak právne názory dovolacích senátov sa ešte neustálili a nepredstavujú ustálenú rozhodovaciu prax dovolacieho súdu. Ak dovolateľka vyvodzuje prípustnosť dovolania z tohto ustanovenia, bolo jej procesnou povinnosťou a/ konkretizovať právnu otázku riešenú odvolacím súdom a uviesť, ako ju riešil odvolací súd, b/ označením konkrétnych odlišných, protirečiacich si rozhodnutí dovolacieho súdu doložiť, že predmetná právna otázka je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne. V takomto prípade bola dovolateľka povinná označiť rozhodnutia dovolacieho súdu, v ktorých dovolací súd o danej právnej otázke rozhodoval rozdielne a zaujal iné právne závery (sp. zn. 8 Cdo 78/2017). Ak dovolateľka v dovolaní, prípustnosť ktorého vyvodzuje z § 421 ods. 1 písm. c/ CSP, nevymedzila označením rozhodnutia dovolacieho súdu, ktoré o danej právnej otázke zaujali rozdielne právne závery, dovolací súd nemôže uskutočniť meritórny dovolací prieskum, hranice ktorého nie sú vymedzené (sp. zn. 8 Cdo 141/2017). Ak by postupoval inak, rozhodol by bez relevantného podkladu.

29. Dovolateľka v dovolaní žiadnym konkrétnym rozhodnutím najvyššieho súdu nedoložila svoju argumentáciu o tom, že dovolací súd pri posudzovaní predmetnej veci rozhoduje rozdielne, prijímajúc v skutkovo a právne obdobných prípadoch odlišné právne závery. Už so zreteľom na to neboli dané procesné predpoklady, aby dovolací súd pristúpil k uskutočneniu meritórneho dovolacieho prieskumu.

30. Z vyššie uvedených dôvodov dospel najvyšší súd k záveru, že dovolanie žalovanej 3/ z dôvodov § 421 ods. 1 písm. a/ a c/ CSP je procesne neprípustné. Vzhľadom na to jej dovolanie odmietol sčasti podľa § 447 písm. c/ CSP a sčasti podľa § 447 písm. f/ CSP.

31. Najvyšší súd rozhodnutie o nároku na náhradu trov konania o dovolaní neodôvodňuje (§ 451 ods. 3 veta druhá CSP).

32. Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.